

GYVSDABRIS

Metalinis gyvsidabris yra vienintelis metalas, kurio metaline forma galima apsinuodyti įprastomis sąlygomis		
Naudojimas	Termometruose, manometruose, barometruose, dantų amalgamose, halogeninėse lempose, brangiųjų metalų apdirbimui	
Mirtina dozė	Išgėrus LD 350 ml (beveik 5 kg)	
Toksinė, mirtina koncentracijos	Didesnė kaip 1 mg/m ³ koncentracija gali pažeisti plaučius, o didesnė kaip 10 mg/m ³ koncentracija yra pavojinga gyvybei	
Toksinio poveikio mechanizmas	Reaguoja su tiolinėmis (SH) baltymų grupėmis, slopina tam tikrus fermentus, pažeidžia ląstelių sienelę	
Toksikodinamika, toksikokinetika	Veikimo pradžia	-
	Pasisavinimas	Metalinis gyvsidabris iš virškinamojo kanalo praktiškai nerezorbuojamas, juo galima apsinuodyti tik sutrikus slinkimui žarnynu, kai labiau pažeidžiama gleivinė, o gyvsidabris jonizuojamas iki lengviau rezorbuojamų formų. Gyvsidabris lengvai garuoja esant kambario temperatūrai, dėl gero lipofiliškumo gerai (iki 80 proc.) rezorbuojamas įkvėpus. Rezorbicija galima pro odą, jo aspiravus, pasisavinamas net ir sušvirkštas į veną ar po oda. Prasiskverbia pro hematoencefalinę užtvaną ir kaupiasi CNS
	Pasiskirstymo tūris	-
	Ryšys su baltymais	-
	Metabolizmas	Veikiamas eritrocitų katalazės sudaro divalenčio gyvsidabrio druskas
	Šalinimo pusperiodis	30–60 dienų
	Šalinimas	Rezorbuoto gyvsidabrio jonai šalinami pro inkstus ir su išmatomis, išgertas iš virškinamojo kanalo pasišalina dažniausiai nesukeldamas jokių komplikacijų
Apsinuodijimo simptomai	Ūmiai apsinuodijus didelės koncentracijos garais, būdingas sunkus pneumonitas, nekardiogeninė plaučių edema, kartais dantenu pažeidimas Paprastai inhaliaciniam apsinuodijimui būdingas karščiavimas, drebulys, kvėpavimo nepakankamumas, metalo skonis burnoje, krūtinės skausmai. Vėliau galimas stomatitas, sąmonės sutrikimas, regėjimo sutrikimai, vėmimas, hipersalivacija, emfizema, tarpaudininė fibrozė. Lėtinis ar sunkus ūminis apsinuodijimas sukelia dermatologinius ir neurologinius simptomus: gingivitą, tremorą, nemigą, atminties sutrikimus, emocinį labilumą, depresiją, anoreksiją, baimingumą, prakaitavimą, paraudimą, vazomotorinius sutrikimus. Vyrauja neurologinė simptomatika, mirtis gali ištikti dėl kvėpavimo nepakankamumo Vaikams gali būti galūnių skausmai, rausva odos spalva ir šerpetojimas, smulkūs bėrimai, prakaitavimas, nemiga, dirglumas ar apatija, apetito stoka ir kt.	
Tyrimai	Gyvsidabrio koncentracija kraujyje ir (arba) šlapime (jeigu yra galimybė ją nustatyti) Atsirandus plaučių pažeidimui, kraujo dujos ir pH, krūtinės organų rentgeninis tyrimas	
Guldymo į ASPĮ kriterijai	Apsinuodijimo simptomai	

GYVSIDABRIS

Gydymas	Sukeltas vėmimas	Netikslingas		
	Skrandžio plovimas	Netikslingas		
	Aktyvintoji anglis	Neveiksminga		
	Viduriavimo sukėlimas	Išgėrus didesnį kiekį metalinio gyvsidabrio, skirti vidurius laisvinamųjų vaistų		
	Viso žarnyno plovimas	Viso žarnyno plovimas polietilenglikoliu dėl didelio gyvsidabrio tankio, palyginti su polietilenglikolio tankiu, nėra labai veiksmingas		
	Forsuota diurezė, hemodializė, hemosorbicija praktinės reikšmės neturi			
	Priešnuodžiai	Dimerkaprolo sukcinatas (DMSA, sukcimeras). Sunkiai apsinuodijus, skiriama gerti 5 dienas po 10 mg/kg kas 8 val., po to 14 dienų kas 12 val. Dimerkaptopropano sulfonatas (DMPS, unitiolis). Sunkiai apsinuodijus, skiriama gerti po 4–8 mg/kg kas 6–8 val., kai būklė labai sunki, galima pradėti nuo švirkštimo į veną po 3–5 mg/kg per 20 min. kas 4 val. D-penicilaminas (kuprenilis). 15–40 mg/kg/d., padalyti į 3–4 dozes, geriama 1 val. prieš valgį, kartu skirti piridoksino po 10–25 mg per parą Apsinuodijus metaliniu gyvsidabriu, dimerkaptopropano (BAL) skirti nerekomenduojama		
	Simptominis gydymas	Plaučių edema	Riboti skysčius Deguonies inhaliacija, jeigu reikia, endotrachėjinė intubacija ir DPV PEEP režimu	
		Plaučių pažeidimas	Kortikosteroidų veiksmingumas nėra įrodytas Antibiotikų plaučių uždegimo profilaktikai skirti nereikia	
		Visos kitos reikalingos priemonės		
Prognozė	Peroralinio apsinuodijimo atveju gera, inhaliacinio priklauso nuo dozės			
Demerkurizacija. Aptikę išsiliejusio gyvsidabrio, skambinkite telefonu 112 arba 01 į priešgaisrinę gelbėjimo tarnybą, kvieskite ugniagesius gelbėtojus, kurie specialiomis priemonėmis surinks išsiliejusį metalą. Sudužus mediciniam termometru, kuriame yra 25 g gyvsidabrio, gyvsidabrij surinkti galite patys: • su šepetėliu, metaline arba stikline lazdele didžiausius gyvsidabrio lašus sustumkite ant popieriaus lapo arba į popierinį vokelį, pradėdami rinkti nuo užteršto ploto krašto į vidurį, • surinktą gyvsidabrij supilkite į butelį sandariu kamščiu arba užsukamą stiklainį ir užpilkite vandeniu, • smulkesnius gyvsidabrio lašelius galima surinkti gumine kriauše ir išpūsti į butelį su vandeniu, • pačius smulkiausius gyvsidabrio lašelius surinkite pleistru, lipnia juosta arba klizais išteptu popieriaus lapu, • sandariai uždarykite stiklinį indą su vandeniu, • paviršių, ant kurio buvo išsiliejęs gyvsidabris, nuvalykite 0,2 proc. kalio permanganato tirpalu (2 g kalio permanganato reikia ištirpinti 1 l vandens), • grindis, jeigu buvo pasklidęs gyvsidabris, išplaukite iki 70–80 °C pakaitintu muilo ir sodos tirpalu ir perplaukite vandeniu, • gerai išvėdinkite patalpas, • nusiprauskite muilu rankas ir veidą, išsiskalaukite dantis, persirenkite ir išskalbkite rūbus, • sandariai uždarytą indą su surinktu gyvsidabriu perduokite į priešgaisrinę gelbėjimo tarnybą, vietinės savivaldybės civilinės saugos skyrių arba UAB „Toksika“, • jeigu norite nustatyti gyvsidabrio garų koncentraciją ore, kreipkitės į artimiausią visuomenės sveikatos centrą Negalima: • gyvsidabrio lašelių valyti pašluoste, nes taip paskleidžiamas ir įtrinamas gyvsidabris bei didinamas jo garavimo paviršius, • gyvsidabrio lašelių rinkti dulkių siurbliu, • išmesti gyvsidabrio į šiukšlių dėžę, konteinerį ar išpilti į kanalizaciją				